

## MAKS WRABER

### *In memoriam*

Shrvan i iscrpljen teškom i podmuklom bolešću, s kojom se već od jeseni 1971. borio suprotstavljajući joj se svojom poznatom golemom snagom i voljom za aktivnim životom, umro je 14. svibnja 1972. u Ljubljani, u 67. godini života, poznati i vrlo zaslužni slovenski i jugoslavenski botaničar prof. dr Maks Wraber, dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti i pomoćnik direktora Inštituta za biologiju iste akademije. Njegovom smrću nanesen je ne samo slovenskoj nego i čitavoj jugoslavenskoj botaničkoj znanosti neobično težak, upravo nenadoknadir gubitak.

Maks Wraber rodio se kao seljački sin u obitelji sa dosta brojnog djetom u Kapli na Kozjaku (Slovenija) 16. rujna 1905. Srednju školu završio je na klasičnoj gimnaziji u Mariboru, gdje je maturirao god. 1926. Nakon toga studirao je biologiju na tadanjem Filozofskom fakultetu u Ljubljani, te je tu i diplomirao god. 1930. Međutim, on je u svrhu specijalizacije nastavio studij na Prirodoslovnom fakultetu u Münchenu, gdje se je tijekom god. 1930/31 specijalizirao iz biljne organografije pod rukovodstvom tada vrlo poznatog profesora C. Goebela. Tu je započeo i radom na svojoj doktorskoj disertaciji, koju je završio nakon povratka u domovinu, u Ljubljani, i to pod naslovom »Donos k poznavanju rodu *Riella*«. Na temelju te doktorske teze i propisanog rigorosa stekao je god. 1933. akademski stupanj doktora bioloških nauka, a to je bio ujedno prvi doktorat iz područja botanike na tada još vrlo mladom sveučilištu u Ljubljani.

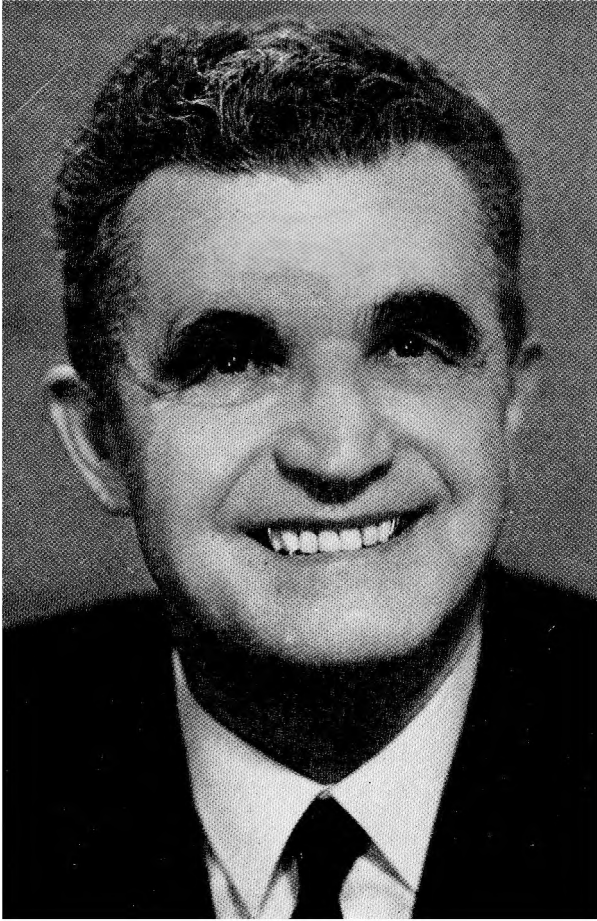
U to vrijeme bila su na području Hrvatske već u punom zamahu prva i osnovna istraživanja vegetacije vršena prema principima i metodama tada posve mlade i moderne fitocenološke (fitosociološke) škole Zürich-Montpellier. Prvi, pionirski radovi iz područja te znanstvene oblasti u nas (što su ih objavili za različita područja Hrvatske I. Horvat i S. Horvatić) imali su snažan utjecaj i na mlade kadrove u Sloveniji. Zahvaljujući tim utjecajima, priklonio se je i M. Wraber u svom daljnjem znanstvenom usavršavanju i istraživačkom radu u potpunosti spomenutoj fitocenološkoj (fitosociološkoj) školi. U skladu s time on je boravio u dva navrata na specijalizaciji u »Station internationale de Géobotanique méditerranéenne et alpine« u Montpellieru u južnoj Francuskoj, i to 4 mjeseca u god. 1935. i 10 mjeseci u god. 1936. Tu je radio pod neposrednim rukovodstvom direktora te

međunarodne stanice i vođe spomenute fitocenološke škole, J. Braun-Blanqueta. No ovaj prvobitni odnos učitelja prema učeniku prerastao je tijekom vremena u odnos iskrenog drugarstva i međusobnog prijateljstva, koje je Wraber visoko cijenio do kraja svog života. Isto je tako on do kraja života dosljedno primjenjivao u svom znanstvenoistraživačkom radu principe i metode fitocenološke škole Zürich-Monpellier.

Uz znanstvenu i stručnu vrlo je značajna i pedagoška djelatnost M. Wrabera, što ju je razvio kao povremeni gimnazijski profesor i sveučilišni nastavnik. Kad je napustio svoje prvo honorarno radno mjesto u narodnom muzeju u Ljubljani, na kojem je djelovao od 1. X 1933. do 31. VII 1934. preuzeo je godinu dana kasnije dužnost suplenta u realnoj gimnaziji u Bjelovaru, koju je vršio do početka godine 1937. Iz Bjelovara je premješten za profesora na III mušku realnu gimnaziju u Ljubljani. Tu je radio sve do 1. XI 1943, kad je preuzeo mjesto znanstvenog suradnika u Botaničkom institutu Univerze u Ljubljani. No već prije toga (od 1. II 1941) vršio je i dužnost predavača na kemijskom odjelu Tehničkog fakulteta Univerze u Ljubljani, i to za predmet »Osnove tehničke botanike« sa mikroskopskim vježbama. Nakon završetka II svjetskog rata radio je najprije (od 16. VII 1946) kao profesor na realnoj gimnaziji u Kranju, zatim (od 1. VI 1947) kao asistent u Šumarskom institutu Slovenije u Ljubljani, pa opet (od početka 1952) kao znanstveni suradnik u »Savezu šumskih gospodarstava i šumarskih poduzeća« u Ljubljani, a od jeseni 1953. do proljeća 1954. u istom svojstvu u Sekciji za pošumljavanje krša u Sežani. Nakon toga vršio je dužnost kustosa za botaniku u Prirodoslovnom muzeju Slovenije, i to do 31. VIII 1955.

Sa 1. IX 1955. počinje Wraberov redoviti radni odnos u Institutu za biologiju SAZU, a time ujedno i njegova kontinuirana i intenzivna znanstveno-istraživačka i stručna djelatnost. U tom institutu radi najprije kao znanstveni suradnik, zatim (od 13. VI 1958) kao viši znanstveni suradnik i napokon (od 27. III 1961) kao znanstveni savjetnik. Pri tom vrši dužnost pročelnika Geobotaničkog odjela te ujedno i dužnost tajnika i pomoćnika direktora čitavog Instituta, a povjerena mu je i dužnost potpredsjednika Međukademijskog odbora za floru i faunu Jugoslavije sa sjedištem u SAZU, kao i dužnost rukovodioca projekta »Vegetacijska karta Jugoslavije, teritorij Slovenije«. Sve te i još mnoge druge dužnosti vršio je M. Wraber zdušno i s punom odgovornošću sve do kraja života.

7. veljače 1969. izabran je M. Wraber za dopisnog člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti, i to u razred za prirodne i medicinske znanosti. Osim toga bio je član, suradnik, odbornik i funkcionar i u mnogim domaćim i stranim znanstvenim i stručnim organizacijama i društvima, od kojih možemo spomenuti npr. Prirodoslovno društvo Slovenije, Slovensko geološko društvo, Društvo biologa Slovenije, Društvo ekologa Jugoslavije, Komisiju za koordinaciju rada na vegetacijskoj karti Jugoslavije (odnosno kasnije odgovarajući međurepublički odbor), Istočnoalpsko-dinarsko društvo za proučavanje vegetacije (u kojem je tijekom vremena vršio razne funkcije kao predstavnik Jugoslavije), »Commission internationale pour la protection des régions alpines«, »Union internationale de Phytosociologie« (član i suradnik nekih odbora), »Floristisch-soziologische Arbeitsgemeinschaft«, »Zoologisch-botanische Gesellschaft« (Wien), i dr.



MAKS WRABER

Kao izvanredno marljiv i neumoran znanstveni i stručni radnik napisao je M. Wraber preko 100 znanstvenih rasprava i priloga, od kojih je više od 90 objavljeno štampom još za njegova života, zatim preko 50 popularnoznanstvenih članaka, priloga, recenzija i obavijesti, i oko 100 stručnoznanstvenih elaborata koji su bili namijenjeni u prvom redu šumarskoj praksi. Daleko najveći dio tih radova odnosi se na Wraberove rezultate što ih je postigao istraživanjem šuma Slovenije. Upravo istraživanju šuma svoje uže domovine, Slovenije, on je posvetio najviše vremena, zalaganja i ljubavi. U svojim radovima o šumskim zajednicama Slovenije raspravlja M. Wraber ne samo o fitocenološkim problemima tih zajednica u užem smislu riječi, već i o problemima sinekološke, sintaksonomske, singenetske pa i palino-loške naravi.

Neki veći i najvažniji od tih radova navedeni su poimence ovdje na kraju u priložnom popisu.

Za njegov neobično plodan znanstveni rad iskazano je M. Wraberu vidno priznanje ne samo izborom za člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti, već i izborom u talijanskoj »Accademia Italiana di Scienze forestali« u Firenci, kao i izborom za počasnog člana »Prirodoslovnog društva Slovenije« i »Udruženja inženjera i tehničara šumarstva i industrije za preradu drva« SR Slovenije.

Smrt M. Wrabera izazvala je veliku tugu i zaprepaštenje ne samo u krugovima njemu najbližih biologa Slovenije, već i među svim ostalim botaničarima i šumarima Jugoslavije i bližeg evropskog inozemstva s kojima je on surađivao. To najbolje potvrđuju govori kojima su se prilikom pogreba u Ljubljani od njega oprostili brojni domaći i strani govornici. Među njima bio je i potpisani, koji je u ime Instituta za botaniku Sveučilišta u Zagrebu i u ime hrvatskih botaničara — između ostalog rekao:

»Neočekivana smrt slovenskog botaničara Maksa Wrabera izazvala je među hrvatskim botaničarima duboku bol i veliku zabrinutost zbog nestanka jedne svijetle i prijateljske ličnosti iz naših redova. U Maksu Wraberu gubi ne samo slovenska već i jugoslavenska pa i evropska geobotanička znanost jednog od svojih najaktivnijih i najistaknutijih predstavnika. Gotovo svu svoju opsežnu znanstvenu djelatnost posvetio je on području suvremene fitocenologije. Iako je pri tom najveću pažnju obraćao u prvom redu istraživanjima vegetacije šuma svoje uže domovine, Slovenije, ipak nije u svom radu ostao samo na tom području, već je u vezi s istraživanjima vegetacije čitave Jugoslavije podržavao najprisnije suradničke veze sa znanstvenim radnicima iz svih drugih naših republika. Posebno je to došlo do izražaja u sustavnom radu na fitocenološkom kartiranju vegetacije Jugoslavije gdje je napose kao član općejugoslavenskog odbora za koordinaciju rada na tom polju ispoljavao izvanrednu aktivnost i zalaganje. Na mnogobrojnim savjetovanjima, sjednicama i sastancima toga odbora imali smo uvijek prilike diviti se svježini i originalnosti njegovih ideja, širini njegovih koncepcija, dosljednosti u zaključivanju te iskrenom i prijateljskom odnosu prema svim suradnicima iz čitave zemlje. U tom je forumu Maks Wraber spadao među vodeće ličnosti.«

»Kao neobično aktivan i neumoran znanstveni radnik i ličnost široke kulture igrao je Maks Wraber važnu ulogu i kao predstavnik naše zemlje u međunarodnim znanstvenim krugovima. U tom pogledu mora se na prvom mjestu spomenuti Istočnoalpsko-dinarsko društvo

za istraživanje vegetacije, u kojem je Maks Wraber kao član predsjedništva odnosno kao potpredsjednik imao vodeću ulogu. Prisustvujući sa svojim posebno zapaženim znanstvenim referatima i elaboratima na svim brojnim do sada održanim simpozijima i sastancima toga društva nastupao je on uvijek znanstveno objektivno, ali sa živim patriotskim zanosom, ističući osebnosti naše zemlje i specifičnosti njezine vegetacije. Gotovo je nemoguće zamisliti daljnji rad toga društva bez žive i temperamentne riječi Maksa Wrabera.«

»Posebnom prisnošću bio je Maks Wraber povezan u svom znanstvenom radu s odgovarajućim znanstvenim ustanovama Hrvatske, napose s Institutom za botaniku Sveučilišta u Zagrebu. Njemu se može zahvaliti što je znanstveni rad na polju suvremene fitocenologije u naše dvije bratske republike vršen uvijek koordinirano i dosljedno po istim principima i metodama. Zbog toga je u Hrvatskoj, gdje je Maks Wraber imao brojne prijatelje, štovatelje i suradnike, njegova smrt odjeknula jednako tako bolno kao i u Sloveniji. No ti će suradnički i prijateljski odnosi, kojima je on kao jaka znanstvena i moralna ličnost široke humanosti i iskrenosti udario duboke temelje, ostati nam trajnom tekovinom.«

»Našem velikom i iskrenom prijatelju, plemenitom i humanom čovjeku, neobično požrtvovnom i neumornom znanstvenom radniku, nadasve uzornom i brižnom suprugu i ocu, članu Slovenske akademije znanosti in umetnosti, profesoru dr-u Maksu Wraberu neka je vječna slava...«.

#### NAJVAŽNIJI ZNANSTVENI RADOVI M. WRABERA

- Donos k poznavanju rodu *Riella*, Prirodosl. razprave Ljubljana 2/3, 125—164, 1933.
- Fitosociologija kot temelj sodobnega gojenja gozdov. Izvestja Gozd. inst. Slov. Ljubljana 1, 23—78, 1950.
- Gojenje gozdov v luči genetike (Biološka problematika gozdnega semenarstva), Strok. in znanstv. dela gozd. inst. Slov. Ljubljana 2, 1—63, 1950.
- O pomenu fitosociologije za gozdarstvo. Gozd. vestnik Ljubljana 8, 2, 40—46, 1950.
- Gozdna vegetacijska slika in gozdnogojitveni problemi Prekmurja, Geogr. vestnik Ljubljana 32, 1—52, 1951.
- O gozdnogospodarskem in kulturnoznanstvenem pomenu pragozdnih rezervatov. Biol. vestnik Ljubljana 1, 38—66, 1952.
- Splošna ekološka in vegetacijska oznaka slovenskega krasa. Gozd. vestnik Ljubljana 12, 9—10, 282—295, 1954.
- Glavne vegetacijske združbe slovenskega krasa s posebnim ozirom na gozdnogospodarske razmere in melioracijske možnosti. Gozd. vestnik Ljubljana 12, 9—10, 269—282, 1954.
- Aperçu des principaux groupements de végétation forestière de la Slovénie. Huitième Congrès internat. de Botanique, Paris 1954. Rapports et communications parvenus avant le Congrès aux sections 7 et 8, 57—60.
- Splošna ekološka in vegetacijska oznaka višjih predelov Pohorja. Gozd. vestnik Ljubljana 12, 6—7, 3—20, 1954.
- Predalpski jelov gozd v Sloveniji. Biol. vestnik Ljubljana 6, 36—45, 1957.

- Gozdna združba jelke in okroglostne lakote v Sloveniji (*Galieta-rotundifolia-Abietetum* Wraber 1955). Prirodosl. društvo v Ljubljani, Pos. izdanje Ljubljana 1, 1—20, 1959.
- Fitosociološka raščlenitev gozdne vegetacije v Sloveniji. Zbornik ob 150-letnici Bot. vrta univ. v Ljubljani 49—96, Ljubljana 1960.
- Termofilna združba gabrovca in omelike v Bohinju (*Cytisantho-Ostryetum* Wraber assoc. nova). Razprave IV. razr. SAZU Ljubljana 6, 7—50, 1961.
- Gozdna vegetacija Slovenskih Goric. Biol. vestnik Ljubljana 9, 35—57, 1961.
- Allgemeine Orientierungskarte der potentiellen natürlichen Vegetation im slowenischen Küstenland (NW-Jugoslawien) als Grundlage für die Wiederbewaldung der degradierten Karst- und Flyschgebiete. R. Tüxen: Bericht Internat. Sympos. Vegetationskartierung vom 23—26. 3. 1959. in Stolzenau/Weser: 369—384 + vegetacijska karta potenc. vegetacije Slov. Primorja 1:100.000, Weinheim 1963.
- Gozdna združba smreke in gozdne bekice v slovenskih Vzhodnih Alpah. Razprave IV. razr. SAZU Ljubljana 7, 79—175, 1963.
- Vegetacija slovenskega bukovega gozda v luči ekologije in palinologije. Biol. vestnik Ljubljana 12, 77—95, 1964.
- Eine neue Fichtenwaldgesellschaft am Übergang der Ostalpen in das Dinarische Gebirge. Acta Bot. Croat., vol. extraord. 125—132, 1964.
- Das *Adenostylo glabrae-Piceetum*, Eine neue Fichtenwaldgesellschaft in den Slowenischen Ostalpen. Angew. Pflanzensoz. Wien 18/19, 93—101, 1966.
- Über eine thermophile Buchengesellschaft (*Ostryo-Fagetum*) in Slowenien. Angew. Pflanzensoz. Wien 18/19, 279—288, 1966.
- Oekologische und pflanzensoziologische Charakteristik der Vegetation des slowenischen küstenländischen Karstgebietes. Mitteil. Ostalp.-dinar. pflanzensoz. Arbeitsgem. Trieste 7, 3—32, 1967.
- Pflanzensoziologische Stellung und Gliederung Sloweniens. Vegetatio 17, 176—179, 1969.
- Über Verbreitung, Ökologie und systematische Gliederung der Eichenhainbuchenwälder in Slowenien. Fedd. Report. Berlin 79, 6, 373—389, 1969.
- Die Bodensaurer Föhrenwälder des slowenischen pannonischen Randgebietes. Acta Bot. Croat. 28, 401—409, 1969.
- vegetation Sloweniens. Fedd. Repert. Berlin 81, 279—287, 1970.
- Das submediterran-illyrische Element in der mitteleuropäischen Laubwald-
- Die obere Wald- und Baumgrenze in den slowenischen Hochgebirgen in ökologischer Betrachtung. Mitteil. Ostalp.-dinar. Gesellsch. Vegetationskunde Innsbruck 11, 235—248, 1970.
- Die Pflanzensoziologie als Hilferin im Kampfe gegen Erosion und Hochwasser. Schriftenreihe für Raumforschung und Raumplanung Klagenfurt 11, 124—129, 1971.

STJEPAN HORVATIĆ